

Stefan Szczaniecki (Szczeniecki)

[nauczyciel](#)

[jezuita](#), [kaznodzieja](#), [autor reform edukacyjnych](#), [autor podręcznika](#)

Ur. 2.11.1658,

Zm. 26.4.1737, Poznań

Dane rodziców

Jan Szczaniecki (Szczeniecki)

Ewa Szoldrska

Wychowanie i wykształcenie

Do [zakonu jezuitów](#) wstąpił 15 listopada 1673 roku; po dwuletnim [nowicjacie](#) w [Krakowie](#) przy kościele św. Macieja ukończył roczne seminarium nauczycielskie w [Lublinie](#) (1675-1676). Następnie studiował [filozofię](#) w [Kaliszu](#) (1676-1679). Praktykę nauczycielską odbył w [Poznaniu](#) (1679-1680) i w [Lublinie](#) (1680-1681). [Teologię](#) studiował w [Poznaniu](#) w latach 1681-1685.

Etapy kariery dot. edukacji

Podczas studiów [teologicznych](#) wykładał przez rok [matematykę](#) słuchaczom świeckim. Po odbyciu studium prawa zakonnego (tzw. trzeciej probacji) w [Jarosławiu](#) prowadził dwuletni kurs [filozofii](#) arystotelesowskiej dla studentów świeckich w [Poznaniu](#), a następnie dwa trzyletnie kursy [filozofii](#) dla kleryków jezuickich w [Kaliszu](#) (1688-1694). Wybór omawianych w wykładach kwestii opublikował w zbiorze "Fragmenta philosophiae universae" (Kalisz 1694). Obejmują one [wykłady](#) z [logiki](#) w formie gotowych tematów przeznaczonych do dysput szkolnych; ukazują filozofię Arystotelesa, św. Tomasza i F. Suareza, zwalczają zaś poglądy im przeciwne. Drugą część wykładów filozofii ([wykłady](#) z [fizyki](#)) ogłosił pod tym samym tytułem dopiero w roku 1710 w Lublinie. Zapowiedzianej części trzeciej, poświęconej [metafizyce](#), nie opublikował. W roku 1691 złożył w [Kaliszu](#) uroczystą profesję czterech ślubów zakonnych.

Od roku 1694 prowadził w [Poznaniu](#) kurs [teologii polemicznej](#) i [biblijnej](#), a następnie w latach 1695-1703 wykładał [teologię dogmatyczną](#) i równocześnie był doradcą [rektora kolegium](#).

W [Poznaniu](#) w roku 1684 przyjął święcenia kapłańskie. W tym samym roku ogłosił [podręcznik pedagogiki](#) i metodyki dla nauczycieli klas niższych w szkołach prowincji polskiej "Professio circa puerorum in virtute, sapientia et politie institutionem" (Kalisz 1715). Zawarł w nim praktyczne uwagi i wskazówki, podkreślał godność i bezinteresowność stanu nauczycielskiego, zalecał łagodność w postępowaniu i stosowanie kar cielesnych tylko w ostateczności, i to przez wyznaczone do tego osoby. Postulował prostotę i czystość języka polskiego i łacińskiego, zachęcał do nauki języka greckiego. Dbał o poziom szkół i teatru jezuickiego, zalecał, by deklamacje i występy szkolne były krótkie, jasne i odbywały się bez oprawy scenicznej.

Wydany w 1715 roku przewodnik, opracowany przez Szczanieckiego (Szczenieckiego), przytoczył 28 reguł "Ratio studiorum" dla profesorów klas niższych, nakazującą, by zbyt dużo czasu nie poświęcano lekturze historyka. W rozdziale drugim zatytułowanym "Circa sapientiam" zachęcał jednakże młodych nauczycieli, by na zajęciach i ćwiczeniach korzystali z wiedzy [historycznej](#). Przede wszystkim zalecał omawianie wydarzeń z epoki antycznej i dawnych dziejów Królestwa Polskiego. Przemawiała za tym, według autora, łatwość znalezienia i dobrania odpowiedniego materiału do lekcji. Ponadto dzięki historii nauczyciel będzie mógł rozwijać erudycję nie tylko własną, lecz także wychowanków, którzy długo zachowywać będą w pamięci wiedzę nabytą w latach szkolnych. Ujmował więc historię tradycyjnie jako źródło erudycji. Nie wspominał o [historii](#) jako samodzielnym przedmiocie. Dostrzegał wagę

dziedzictwa antycznego w życiu elit, traktował je, jak inni [jezuici](#), jako atrakcyjny element służący ewangelizacji. Prowincjał z myślą o miejscu przyszłych absolwentów w elicie społecznej stwierdził, że edukacja przygotowywać miała uczniów do tego, aby „każdy mógł w przyszłości w odpowiedni sposób pełnić swe obowiązki i służyć państwu w sądach i na sejmach, a także być pożytecznym dla dobra publicznego”. Przypominał zarazem konfratrom, że „na pierwszym miejscu chcemy ich nauczyć chrześcijańskiej pobożności, a dopiero na drugim znajomości łaciny”, bo Ignacy Loyola: „podobnie jak święty Paweł Nauczyciel Narodów [...], zaczął ludzi — a zwłaszcza chłopców — łowić przez nauczycieli, tak jak się ryby łowi na wędkę albo ptaki w sieć, przy czym oczywiście ani sieć nie była pusta, ani wędka bez przynęty, inaczej albo nikt by się nie złapał, albo niewielu: przynętą był język łaciński i umiłowanie literatury. Gdyby bowiem otworzył szkoły, w których uczono by tylko samej pobożności, z pewnością nikt by do nich nie przyszedł albo najwyżej niewielu”.

Fakty z życia osobistego

Żył w [XVII-XVIII wieku](#).

Bibliografia

Podmiotowa

1. Stefan Sczaniecki, *Professio circa puerorum, Typis Collegij Societatis Jesu: Calissii 1715*, Kalisz, 1715.

Przedmiotowa

1. L. Grzebień, *Sczaniecki (Szczeniecki) Stefan h. Osoria (1658–1737), jezuita, pedagog i kaznodzieja, prowincjał*, Polski Słownik Biograficzny, t. 36, Wrocław, 1996.
2. J. Kochanowicz, *Podręcznik pedagogiki Stefana Sczanieckiego SJ z 1715 roku*, Kraków, 2001.